

gen), kerelji (Sagriegel), tramovi, hrasti, deske, platiša, late itd. Ambrož.

Odgovor na vprašanje

v desetinskih in tlačanskih rečeh.

„Novice“ so prejele iz dežele vprašanje zavolj ve-
ljavnosti tako imenovanih rektifikatorij, — na to
vprašanje dajo tole postavno razjasnjenje sploh na zna-
nje, ker po teh pravilih se morajo nekdanje gruntne gos-
póske in podložni kmetje ravnati:

V rektifikatorju so zapisane davšine, ktere so gruntne
gospóske v denarji, v natori ali v delih prejemale; in
za postavno sploh veljá: de, kar ni rektificiraniga,
se tudi terjati ne sme. Kar pa take kmetije za-
dene, ki so v rektifikatorju še za mitenske zaznam-
vane, se mora pa tudi na pozneje narejene kav-
fertne pisma in na druge sklenjene pogodbe
gledati, také de, če bi se bila gruntna gospóska v
téh pismih ali pogodbah kaj manj izgovorila, kakor
je poprej rektificirano bilo, bi se tudi zdaj ne mô-
glo poprejšnje odrajtvalo terjati; nasproti pa, če v
téh pismih ali pogodbah kaj več stoji, kakor v rekti-
fikatorju, to ravno také za gruntno gospóske veljá, če
le kaj taciga ne obseže, kar je po postavah prepo-
vedano bilo, postavimo, kakšna tlaka po veči kakor
v rabotnim patentu določeni meri. Zastran tlake
veljá v rabotnim patentu določena méra, če v rekti-
fikatorju ali v posebnih pogodbah ali kavfertnih pismih
druge manjši mére določene ni. V rektifikatorju
je pa večidel tlaka z besedami „po v deželi obsto-
ječi navadi“ (landesgebräuchlichemassen) ali „ka-
kor se grajšini poljubi“ (nach Willkühr der Herrschaft)
zaznamvana — in ker je iz te nedoločnosti v poprejšnih
časih veliko prepíra sledilo, se je z rabotnim pa-
tentam tem prepíram sploh oviralo s tem, de se je
postavna méra tlake po različnosti celiga, $\frac{2}{3}$. $\frac{1}{2}$
i. t. d. grunta določila.

Od fabrik v Ljubljani in okoli Ljubljane.

V Ljubljanskim nemškem časopisu smo unidan z
veseljem brali naznanilo, de je denarno oskerbništvo
vprašalo: ali bi ne bilo Ljubljansko mesto pripravno za
napravo tobačne fabrike. De je Ljubljana v resnici za
fabrike pripravna, je gotovo, kar nam poterdi tudi skušnja
pretečenih časov.

Pred več léti je bila v Selu pod Šen-Petram suk-
narska fabrika, kakor pravijo, nar starejši v Avstrii,
ktera je okoli tavžent ljudi živila. Od te fabrike se
imenuje Selo še dan današnji: „na fabriki“. Pos-
lednji posestnik te suknerske fabrike je bil g. Desel-
brunar. Rajniki gosp. Malič je iz fabrike bil napra-
vil mlin, kteri je bil zavoljo dobriga izdelka sloveč;
veliko se je žita v tem mlinu pomlélo in moka se je v
Terst pošiljala. Ali tudi ta mlin je nehati mogel,
zató kér se je jéz čez Ljubljanco poderl, de je voda
hitrejši odtok dobila in de se je tako k osušenju Lju-
bljanskiga močirja pripomóglo. Ako ravno zdaj nobene
fabrike v tem kraju ni, vender le vas še zmiraj imé
„fabrike“ ohrani.

V poslednjih časih so napravili v Ljubljani dvoje
sladkornih fabrik (Zuckerfabriken), od kterih ena
na Poljanah se tako dobro obnaša, de vsako leto
okolj 80 tavžent centov sladkora naredi, druga v bla-
tni vasi, ktera je bila v létu 1834 pogorela, se je spre-
bernila v predivno fabriko (Spinnfabrick), ktera več
ko 300 osébam kruh daje.

Pred malo léti so napravili v Vevčah v fari De-
vice Marije v Polju papirno fabriko in prešo za oger-

šično olje, kteri fabriki se také dobro obnašate, de
ste si ob kratkim slavno imé zadobile.

Nar mlajši obertnijska naprava blizo Ljubljane so
fužine pri Šmarji blizo sv. Križa, v kterih se svin-
čena ruda koplje in svinc nareja. Tudi te fužine so
se tako ukoristile, de že svine topé v eni peči, ob
kratkim se bo pa še druga peč odperla.

Vse te fabrike svoje izdelke také doveršujejo, de
vlastnikom dobre prihodke dajejo, zraven tega pa tudi
veliko ljudi živijo in také v blagostanje naše domovine
in posebno v prid Ljubljanskiga mésta pripomorejo.
Gotovo bi se sedanja koristnost imenovanih fabrik in
fužin ne bila oživila, ko bi ne bila Ljubljana po svoji
legi za take naprave pripravna. Če so tedaj deržav-
ljani svoje obresti v takih obertnijskih napravah nešli,
kolikor bolj se mora Ljubljansko mesto vladi in denar-
nimu oskerbništvu za vpeljanje fabrik pripravno zdeti,
ker vlada marsiktere zadržke lože odverne, kakor po-
samesni človek.

Ni nam scer znano, kdo de bo odgovor dal na
vprašanje denarnimu oskerbništvu zastran tobačne fa-
brike v Ljubljani, in tudi ne vémo, ali se ima novo poslopje
za njo sozidati ali le kakšno pripravno v najém vzeti.
Ko bi se hotlo kakšno poslopje v najém vzeti, je po-
trebno, de se ta namen očitno razglasi, in upanje
imamo, de se bo dosti takih poslopij ponudilo; po tem
se ne bo treba bati, de bi zavoljo prevelikiga činža
vlada obupala nam fabriko v Ljubljano dati, in de bi
nam mila zvezda, ki nam hoče zasijati, spet berž v
začetku omedlela.

Mi se tedaj prederznemo tiste pohištva očitno ime-
novati, ktere bi znale biti za tobačno fabriko pripravne,
se vé de če bi jih njih poséstniki v ta namen prepustiti
hotli; postavimo: g. Maličovo pohištvo na fabriki, po-
hištvo g. Baumgartnarja v Gradišu, grad g. Pa-
gliarucita v Šiški, grad g. Terpinca na fužinah,
grad pod Turnam, grad g. barona Codelli blizo
Udmata, in hiši pod številčkama 66 in 67 v Krakovim.

Prosimo tiste gospode, kteri bojo v ti zadevi kaj
opraviti imeli, de naj iskreno priporočujejo Ljubljano
— pozabljeno Ljubljano — de se ji novo upanje za
zaslužik obudi, kteri se je velikim družinam v posled-
njih dnevih silno pomajnsal. Zatorej bi bila ta fabrika
posebno privošiti Krakovskimu ali Ternovskimu
predmestju v gori omenjenih pohištvih, zató kér ravno
tukaj stanujejo tiste družine, ktere so se dozdej od na-
kladanja živile, prihodnjič pa bojo ob ta zaslužek pri-
šle, kadar bo železnica do Tersta dokončana. A — ž.

V slovenskih zadevah.

Gosp. V. Ricci daje, kakor je znano, v Špi-
talu na zgornjim Koroškim nemški mesečni časopis na
svitlo. Njegovo hvale vredno vodilo v narodskih re-
čeh je „vsakimu svoje“ dati; kakor rojen Nemeč se
potegovati za pravíce nemškiga naroda v Avstrii sploh
in posamezno na Koroškim, zraven tega pa tudi pra-
víc Slovencev ne žaliti, ampak jih očitno spoznati
in braniti. To vodilo je na čelo svojiga časnika posta-
vil in v 5. zvezku se je v nekim sostavku iskreno tudi
za pravíce Slovencev potegnil. Na to je dobil silno
borno pismo brez podpisa iz spodnjiga Koroškiga, ktero
ga zmerja, de hoče izdajavec nemške reči postati, in
de še clo zagovarja tiste draživce in nepokojneže (Slo-
vence), čez ktere se že celi svét togoti, in de njih za-
verženo obnašanje še clo z vstavnimi pravicami in dru-
zimi čenčami opravičuje i. t. d. Na dalje mu žuga,
če bo také naprej ravnal, s zgubo naročnikov na nje-
gov časnik, in se poslednjič od njega, namest „z Bo-
gam“ s togotno besedo „Poboljšajte se!“ posloví.

Gosp. Ricci je dal celo pismo v poslednjim zvez-

ku natisniti in je pristavil prav mirno, pa možko razjasnjenje, v katerim dokaže v narodskih rečeh svoje ravnopravno ravnanje, ter pravi, de se bo nedostojnim terjatvam Slovincov vselej krepko zoperstavljal, njih pravice pa ravno tako krepko branil. „Le z dovolitvijo tega — pravi on — kar Slovanam po pravici gré, jih zamoremo vstaviti, de ne segajo delj, kakor smejo. Ne dopusti svojimu nasprotniku nikdar pravice pritožbe zoper sebe: to je po mojih mislih nar boljši politika, zakaj — pravica je umnost.“

To pismo, ki ga je g. Ricci prejel, je žalosten dokazek, de nekteri Nemci (čast tistim svobodoljubnim, ki niso taki!) še zmirej nočejo drugim narodam njih pravice privošiti, in de vsaciga pošteniga možá, ki se za pravice Slovanov poteguje, berž pitajo z „Wühler, Hetzer, Unruhestifter, Panslavist“ i. t. d!

Če pomislimo pravice, ki jih Slovenci v narodskih rečeh dosihmal v resnici vživajo, ne moremo po branju omenjeniga dopisa nič družiga storiti, kakor zdihnuti: „Oče nebeški, odpusti jim; sej ne vejo, kaj delajo!“

Nove postave

zastran razmére med katoljško cerkvijo in med državo v našim cesarstvu.

Ministerstvo je predložilo Cesarju nektere nove postave zastran razmére med katoljško cerkvijo in med državo, ki jih je lani na Dunaji zbrani škofji zbor nasvetoval, in Cesar so poterdili ministerski predlog. Vse reči pa, ki so se v škofjim zboru lani posvetovale, še niso sklenjene, ker ministerstvo še ni celiga dela, h katerimu je tudi posvetovanja s papežem potreba, dokončalo.

Kar so Cesar že poterdili, je: de si prihodnjič smejo škofje v cerkvenih zadevah naravnost z papežem dopisovati, kar dosihmal ni pripušeno bilo, ker vsi dopisi so mógli poprej „cesarsko dovoljenje“ zadobiti. Ravno tako smejo tudi škofje za naprej svojim podložnim višjim duhovnam v cerkvenih zadevah naukaze dajati, brez de bi zató deželsko gospósko vprašali, samó de pri tacih ukazih, ki se óčitno razglasé in óčitne opravila zadevajo, morajo ob enim, ko te naznaníla razglasijo, jih tudi deželski gospóski na znanje dati. — Cesar si priderzé pravico škofo in nadškofo izvoliti, vunder bojo po stari navadi pri tem vselej svét škofijstva zaslišali. — Škofje imajo oblast vikši in nižji duhovne, ki se naménam cerkve nasproti obnašajo, odstavití. — Cerkev zadobí oblast cerkvene kazni (štrafinge) naložiti. — Kjer je večina prebivavcov katoljške vére, ima cerkev oblast nad spodobnim praznovanjem cerkvenih praznikov čuti, ter vse pohujšljive veselice braniti in motljive težke dela prepovedati. Scer je v tem cesarskim ukazu gotovo zaupanje izgovorjeno, de cerkev ne bo oséb, ki so državljanskimu redu narvarne, v svoji družini terpéla. — Takó zapové cesarski ukaz od 18. aprila t. l. —

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajske novice pišejo, de se mislijo Cesar med 28. dnevam tega mesca in med 4. dnevam prihodnjiga majnika na pot skozi Ljubljano v Terst podati, in v Terstu 4 dni ostali. — Zlo se govori, de se bojo dali Cesar na svoj rojstni dan, 18. kimovca, kronati. — Ob kratkim se pričakuje nova postava zavolj gruntnih bukev. — Za Teržaško mesto je prišla srenjska postava, ktera ima marsiktere prednosti od družih. — Sliši se, de je ministerstvo ukazalo, de naj se brez dalj-

niga odlašanja volitve županov in odbornikov v srenjah napravijo. — Ministerstvu je nasvetovano, de naj postavi tudi žandarje za varovanje borštov. — Danes je slovesno vstanovljenje višiga deželniga sodništva za Koroško in Krajnsko deželo v Celjovcu; minister pravice pride v ta namen v Celjovec. — 17. dan t. m. je začel slavni Hanka razlaganje rusovskega jezika v Pragi. Učeliše je bilo polno, de se je vse terlo. To bo spet novo vpitje v nekterih časopisih zoper „panslavizem!“ — Po nar novejših novicah gré ban Jelačić 25. t. m. v Zagreb. — Razpartije, ki so bile med našo in turško vlado zavolj Ogerskih pobégnikov, so zdej popolnoma poravnane in poprejšna prijaznost med našo in turško vlado se je spet povernila. — Papež so spet v Rimu. 12. tega mesca so prišli v svoje poglavitno mesto z veliko slovesnostjo. — V Smirni, imenitnim kupčijskim mestu Aziatske Turčije, je bil ponoči od 2. do 3. tega mesca strašen potres, ki je 14 sekund terpel; do 8. se je večkrat ponovil; škoda v pohištvih je grozno velika. Tudi v Zadru se je 14. t. m. zemlja potresla. — Punt v Bosnii zmirej hujši postaja, vse turške vradnike so iz Krajne spodili; turško vladarstvo je odstavelo Bosniškiga vezira; paša Hercogovinski je namesti njega postavljen. Sliši sé, de bo v Banjaluko, Sarazevo in Travnik 40.000 mož močna turška armada postavljena punt vkrotiti.

Vošilo.

Ker bi se mende šolskim učiteljem po Slovenskim zlo vstreglo, ako bi gosp. Janez Krajnc, ki je slovensko-nemško slovnico v „Drobtinah“ doveršil, tisto v posebnim stisu na svitlo dal, prosimo gosp. Krajnce naj bi to storiti blagovolil. A. B. P.

Denarno naznanílo.

Po novim sklépu Dunajske banke se bojo stari banbovci po goldinarju in po 2 goldinarja še do konca mesca oktobra v vsih banknih kasah jemali; flike bojo tedaj še polléta živéle.

Smertno oznanílo.

Ponóči od pondeljka na torek je umerl v Krajnju g. tehant Dagarin, nekdanji c. k. bogoslovski učenik v Ljubljani, na pljučni jetiki. O veliki noči je še pridigoval in velko sv. mašo pél. O petek ob 10. uri dopoldne ga bojo pokopali. — Naj mirno počíva!

Napoved in povabilo

udam slovenskiga društva na Krajnskim.

Občni létni zbor slovenskiga slovstviniga društva bo 2. dan veliciga travna, to je, prvi dan po smajnim dnevum v Ljubljani, ob desetih dopoldne. Zbor bo v dosedanji družbini bravnici v stari Virantovi hiši Nr. 139 v 1. nadstropju, na St. Jakobškim tergu.

Ker bo po družbinih postavah v tem zboru nova volitev odbora, in ker bo treba se pomeniti, kterih slovstvinih dél se ima društvo prihodnjič lotiti, so povabljeni vsi udje k temu zboru priti in svoje misli za koristno delavno napredovanje tega domorodniga društva odkritoserčno razodeti.

Daljni gospodje, ki ne utegnejo osébnó priti, naj svoje mnenja pisméno poslati blagovolijo.

Odbor slov. društva v Ljubljani.

Današnjimu listu je pridjan 17. dokladni list.